

УДРУЖЕЊЕ ТУЖИЛАЦА СРБИЈЕ

ВОДИЧ ЗА КОМУНИКАЦИЈУ СА МЕДИЈИМА И ЈАВНОШЋУ

Удружење тужилаца Србије, децембар 2024.

Izdavač:

Udruženje tužilaca Srbije
www.uts.org.rs

Radna grupa za izradu Vodiča:

dr Marina Matić Bošković
Jelena Glušica
doc. dr Miroslav Đorđević
Lidija Komlen Nikolić
Predrag Milovanović
Svetlana Nenadić

uz stručnu podršku
Selme Učanbarlić

Dizajn

StrongWeb
Creative Group

Tiraž

100 komad

УДРУЖЕЊЕ ТУЖИЛАЦА СРБИЈЕ

ВОДИЧ ЗА КОМУНИКАЦИЈУ СА МЕДИЈИМА И ЈАВНОШЋУ

Садржај

УВОД 6

Зашто је комуникација неопходна 6

Зашто комуникација са медијима може да буде терет за тужилаштво, шта тужиоци добијају, а шта губе комуникацијом 7

МЕЂУНАРОДНИ СТАНДАРДИ И НАЦИОНАЛНИ ПРАВНИ ОКВИР 8

Међународни стандарди 8

Национални нормативни оквир 11

КОМУНИКАЦИЈА СА МЕДИЈИМА О РАДУ ТУЖИЛАШТВА 14

Комуникација у кризним ситуацијама 17

Редовна комуникација са медијима о конкретним предметима 22

КОМУНИКАЦИЈА СА МЕДИЈИМА У ЦИЉУ ПРЕВЕНЦИЈЕ КРИМИНАЛА - ЕДУКАТИВНИ И ИНФОРМАТИВНИ САДРЖАЈИ 24

УПОТРЕБА ИНТЕРНЕТ СТРАНИЦА ЈАВНИХ ТУЖИЛАШТАВА КАО СРЕДСТВА КОМУНИКАЦИЈЕ 26

ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА ОД ЈАВНОГ ЗНАЧАЈА 28

● ПРИЛОГ 1 - Смернице за ефикасну комуникацију са медијима и јавношћу 30

● ПРИЛОГ 2 - План кризног комуницирања 36

● ПРИЛОГ 3 - Модел сажетка тужилачких одлука 38

● ПРИЛОГ 4 - Правилник о приступу информацијама од јавног значаја 39

● ПРИЛОГ 5 - Правилник о замени и изостављању (псеудонимизацији и анонимизацији) података у јавнотужилачким одлукама 42

Реч аутора

Водич за комуникацију јавног тужилаштва са медијима и јавношћу настао је као резултат утврђене потребе за унапређењем транспарентности у раду јавног тужилаштва. Јавно тужилаштво свакодневно се суочава са изазовима ефикасног информисања јавности, истовремено водећи рачуна о очувању интегритета кривичног поступка и заштити права учесника у поступку.

У савременом друштву грађани с правом очекују да буду правовремено и тачно информисани о активностима јавног тужилаштва, посебно у случајевима који привлаче велику пажњу јавности. Истовремено, сензационализам и дезинформације у медијском простору додатно наглашавају потребу за стандардизацијом и професионализацијом комуникације јавног тужилаштва. Водичем су постављени темељи за успостављање јасних и прецизних смерница које ће омогућити ефикасну комуникацију са медијима и јавношћу, уз поштовање етичких принципа и заштиту законитости.

Водич представља резултат заједничког напора Удружења тужилаца Србије и Високог савета тужилаштва. Израда Водича проистекла је из свести о значају транспарентности, одговорности и отворености у раду тужилаштва, као и потребе да се комуникација ове институције усклади са најбољим праксама и стандардима који важе у европским оквирима. Циљ Водича није само унапређење тренутних пракси, већ и успостављање основа за даљи развој и модернизацију односа јавног тужилаштва са свим сегментима друштва. Принципи комуникације са медијима садржани су у Водичу, док Смернице представљају конкретне кораке за реализацију комуникације.

Надамо се да ће овај Водич бити користан алат за све запослене у јавном тужилашству и да ће допринети изградњи поверења јавности у правосудни систем, као и јачању његове улоге у демократском друштву.

УВОД

Зашто је комуникација неопходна

Комуникација тужилаштва са јавношћу неопходна је за изградњу поверења грађана у правосудни систем и обезбеђивање транспарентности рада. Комуникација представља и средство за остваривање стратешких циљева јавног тужилаштва.

Комуникација повећава видљивост тужилаштва

Док извршна и законодавна власт делују у јавној арени, правосуђе је затворено у зградама судова и њихов рад је најчешће важан само странкама у поступку. Стручни језик који тужилаштво користи у својој аргументацији неразумљив је широј јавности.

Зашто је видљивост битна?

Видљивост је феномен креиран од стране савремених медија и немогуће га је игнорисати. Живимо у времену комуникација, у којем медији (традиционални или нови – друштвене мреже), више него икада, креирају јавно мњење. Онај ко игнорише савремену потребу за медијском видљивошћу, свесно је одлучио је да буде у сукобу са медијима, а посредно и са јавношћу.

Начин комуницирања тужилаштва са јавношћу диктирају захтеви медија, јер су медији ти који креирају јавно мњење, тако да тужилаштву, као и осталим актерима у јавној сфери, не преостаје ништа друго до да на тај захтев одговоре.

Задатак тужилаштва је да, поред рада на предметима, ради и на унапређењу имиџа у јавности

Колико је важно какву одлуку ћемо донети у предмету, подједнако је важно и како ће та одлука да одјекне у јавности. Имиџ тужилаштва није брига неког другог, већ наша брига. Треба да почнемо да се бавимо имиџом, то је нужност прилагођавања савременом свету комуникација.

Комуникација са медијима је постала део наших активности, хтели ми то или не. Разумевањем медија и развијањем личних вештина у наступу, медији могу постати наши савезници у гоњењу учинилаца кривичних дела и заштити јавног интереса.

Рад институција је подложен јавној расправи, више него икада пре

Информације о раду институција су свима доступне и брзо се шире. Јавне институције су подложне

демократској контроли. Свака наша грешка може бити детаљно разматрана, не само од стране странака у поступку, већ и традиционалних медија и друштвених мрежа путем којих сваки наш поступак може бити злоупотребљен и политизован у јавности.

„Правда се не може, као што је било у прошлости, затварати у кулу од слоноваче“¹.

Развој и ширење друштвених мрежа омогућавају континуирану јавну расправу у којој учествује мноштво људи – стручних и нестручних. Неки од њих могу да се изражавају и непримерено. Неки ставови, иако нису аргументовани, па често и нетачни, могу да креирају негативан имиџ тужилаштва.

Зашто комуникација са медијима може да буде терет за тужилаштво, шта тужиоци добијају, а шта губе комуникацијом

- Тужиоци углавном живе у уверењу да су медији само сметња у њиховом раду из неколико разлога. **Прво**, из разлога што медији могу да их ремете у раду вршењем притиска, примера ради, у погледу наметања радњи које треба предузети, преиспитивања правне квалификације и сл. **Друго**, због чињенице да тужиоци нису обучени да комуницирају са медијима и да ова комуникација представља велики извор стреса и ризика да не наштети даљем току поступка. **Треће**, због неразумевања у комуникацији, јер оно што је тужилаштву важно, за медије није нужно вест и обрнуто. **Четврто**, комуникација са медијима претпоставља излазак тужиоца из комфорне зоне анонимности. Стога, међу тужиоцима влада уверење да комуникацију са медијима треба свести на минимум.
- Међутим, овакав став је могао да има основа у времену пре експанзије медија, појаве друштвених мрежа и тренда демократске контроле јавних институција. У данашње време комуникација са медијима није ствар избора, већ нужност. У одсуству комуникације са медијима, рад тужилаштва постаје плен социјалних мрежа, а у дужем трајању, овакав тренд води ка потпуном губитку поверења грађана у рад тужилаштва.
- Стога, више није питање да ли комуницирати или не, већ – како комуницирати. Правилна комуникација са медијима може да унапреди имиџ тужилаштва у јавности, могућност да јавности одлука буде објашњена, јачање поверења јавности у рад институција и тиме нижи степен критике, брисање предрасуде да су тужиоци продужена руке политичке власти и заштитници политичке власти.

¹ European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ), (2018)15, Guide on Communication with the Media and the Public for Court and Prosecution Authorities, CEPEJ (2018)15, adopted at the 31st plenary meeting of the CEPEJ, Strasbourg, 3 and 4 December 2018, доступан на https://rm.coe.int/cepej-2018-15-en-communication-manual-with-media/16809025fe#_Toc524690255

Међународни стандарди и национални правни оквир

Комуникација јавног тужилаштва са медијима и јавношћу мора бити усклађена како са међународним стандардима тако и са националним правним оквиром. Усклађивање комуникације јавног тужилаштва са међународним стандардима обезбеђује не само транспарентност у раду институције већ и поштовање основних права учесника у кривичном поступку. Наиме, у оквиру кривичноправног система, право јавности да буде информисана мора бити уравнотежено са правом на правично суђење, заштитом приватности, достојанством странака у поступку, као и заштитом интегритета истраге. Међународни стандарди постављају оквир који омогућава остваривање ових циљева кроз одговорно и професионално комуницирање.

Слично важи и за усклађивање комуникације са националним законодавством. Закони Републике Србије, као што су Закон о јавном тужилашству, Законик о кривичном поступку, Закон о заштити података о личности, садрже одредбе које омогућавају транспарентност, али истовремено штите права свих учесника у поступку. У том смислу, јавна тужилаштва имају обавезу да обезбеде да комуникација са медијима и јавношћу не нарушава законске принципе и права, попут права на приватност и претпоставку невиности.

Комуникација јавног тужилаштва са медијима и јавношћу мора бити усклађена како са међународним стандардима тако и са националним правним оквиром

Међународни стандарди

Комитет министара Савета Европе издао је препоруку о новом појму медија CM/Rec(2011)7²

У ставу 87. Комитет напомиње да је улога медија, било традиционалних или нових, у информисању јавности о кривичним поступцима важна у демократском друштву. У вршењу уређивачке политике медији треба да воде рачуна да не ремете ток правде и не наруше исправно функционисање правосуђа, приватност и безбедност свих укључених, а посебно претпоставку невиности. Посебну пажњу треба посветити очувању достојанства угрожених лица, жртава, сведока и њихових сродника. Међутим, наведено не би требало да спречава давање информација у јавном интересу.

² Recommendation CM/Rec(2011)7 of the Committee of Ministers to member states on a new notion of media

Европска комисија за ефикасност правосуђа СЕПЕЖ (СЕРЕЈ) издала је Водич за комуникацију са медијима и јавности за судске и тужилачке званичнике³

У наведеном документу, између осталог, Комисија указује на сврху комуникације тужилаца са медијима, средства комуникације, начине комуникације у посебним случајевима и кризну комуникацију

Консултативно веће европских тужилаца издало је мишљење о односу између тужилаца и медија⁴

Веће установљава основне принципе комуникације тужилаштва са медијима, посебно указујући на обавезу транспарентности тужилаштва, поштовања претпоставке невиности, као и права окривљеног на одбрану и заштиту права на приватни живот и достојанство.

У ставу 19 наведеног мишљења јавним тужиоцима се изричито признаје право на слободу изражавања у оквирима професионалне тајне и обавезе поверљивости, дискреције и објективности. Приликом обраћања медијима тужиоци треба да обрате посебну пажњу на ризике који могу утицати на непристрасност и интегритет тужилаштва.

³ CEPEJ, Guide on Communication with the Media and the Public for Courts and Prosecution Authorities.

⁴ Opinion (2013) No. 8 of The Consultative Council of European Prosecutors on relations between Prosecutors and Media, adopted by the CCPE at its 8th plenary meeting (Yerevan, 8,9 October 2013).

Комитет министара Савета Европе Препорука о медијској дистрибуцији информација које се односе на кривичне поступке⁵

Комитет министара подсећа да медији имају право да обавештавају јавност захваљујући праву јавности да добија информације, као и да имају професионалну обавезу да то чине. Препорука истиче значај медијског извештавања у информисању јавности о кривичним поступцима, чинећи превентивну функцију кривичног права видљивом и пружањем јавности увида у функционисање правосудног кривичног система.

У начелу 6. Препоруке се наводи да у оквиру кривичних поступака од јавног интереса или осталих кривичних поступака који привлаче пажњу јавности, судске власти и полицијске службе треба да обавештавају медије о својим најважнијим активностима, под условом да то не нарушава тајност истраге ни полицијску истрагу и да не успорава поступак нити омета постизање резултата. У случају дуготрајних кривичних поступака, ово информисање треба да буде редовно.

Јавним тужиоцима се изричито признаје право на слободу изражавања у оквирима професионалне тајне и обавезе поверљивости, дискреције и објективности

Мишљење Консултативног већа европских тужилаца о европским нормама и начелима за тужиоце⁶

Консултативно веће подстиче тужиоце да путем медија редовно информишу јавност о својим активностима и резултатима. У Мишљењу се наглашава да радње тужилаца треба да буду усмерене на промовисање и очување транспарентности и јавног поверења у јавно тужилаштво.

Мишљење Консултативног већа европских тужилаца о улози тужилаца у борби против корупције и сродног привредног и финансијског криминала⁷

Консултативно веће истиче да је корупцију могуће савладати у свим њеним аспектима једино уколико је борба против корупције отворена, транспарентна и ослобођена непримереног и недозвољеног политичког или другог утицаја. У овом мишљењу се наводи да би тужилаштва путем својих интернет страница требало да обезбеде одговарајуће информације медијима и јавности у свим фазама својих активности у погледу борбе против корупције.

⁵ Доступно на: [https://search.coe.int/cm/#{%22CoEIdentifier%22:\[%220900001680739179%22\],%22sort%22:\[%22CoEValidationDate%20Descending%22\]}](https://search.coe.int/cm/#{%22CoEIdentifier%22:[%220900001680739179%22],%22sort%22:[%22CoEValidationDate%20Descending%22]})

⁶ Доступно на: <https://rm.coe.int/opinion-no-9-2014-on-european-norms-and-principles-concerning-prosecut/16808e8e3b>

⁷ Доступно на: <https://rm.coe.int/ccpe-opinion-no-14-serbian/1680a1e0b0>

Национални нормативни оквир

Закон о јавном тужилаштву⁸

У члану 6. Закон прописује да је ради очувања ауторитета и непристрасности јавног тужилаштва забрањен непримерени утицај на носиоца јавнотужилачке функције, нарочито сваки облик претње и принуде, коришћење јавног положаја, медија и јавног иступања, којима се утиче на поступање јавног тужилаштва. Под непримереним утицајем не сматра се коришћење законом прописаних права учесника у поступку, извештавање о раду јавног тужилаштва у складу са прописима који уређују јавно информисање, као ни стручно анализирање јавног тужилаштва.

Чланом 11. прописано је обавештавање јавности. Јавно тужилаштво обавештава јавност о стању криминалитета и другим појавама које запази у раду, у складу са законом и актом о управи у јавном тужилаштву. Јавно тужилаштво може обавештавати јавност о поједином предмету у којем поступа у граници својих законом одређених овлашћења и у складу са интересом поступка, поштујући претпоставку невиности и водећи рачуна о заштити података о личности, приватности и достојанства учесника у поступку.

Чланом 53. прописана је јавност рада. Рад јавног тужилаштва и носиоца јавнотужилачке функције је јаван, осим ако законом није другачије одређено.

У члану 115, као дисциплински прекршај јавног тужиоца и главног јавног тужиоца, прописано је неовлашћено саопштавање медијима информација о текућим или планираним доказним радњама или истрагама.

Законик о кривичном поступку⁹

Члан 3. прописује претпоставку невиности. Свако се сматра невиним све док се његова кривица за кривично дело не утврди правноснажном одлуком суда. Државни и други органи и организације, средства јавног обавештавања, удружења и јавне личности дужни су да поштују претпоставку невиности и да својим јавним изјавама о окривљеном, кривичном делу и поступку, не повређују права окривљеног.

Чланом 304. прописана је обавеза чувања тајне у истрази. Тако, орган поступка који предузима доказну радњу, ако је то неопходно ради заштите интереса националне безбедности, јавног реда и морала, интереса малолетника, приватности учесника у поступку или других оправданих интереса, може да нареди лицима која саслушава, односно испитује или која присуствују доказним радњама или разгледају списе истраге да чувају као тајну одређене чињенице или податке које су том приликом сазнала и упозорава их да одавање тајне представља кривично дело.

⁸ Закон о јавном тужилаштву „Сл. гласник РС“, бр.10/2023.

⁹ Законик о кривичном поступку „Сл. гласник РС“, бр.72/2011, 101/2022, 121/2012, 45/2013, 55/2014, 35/2019, 27/2021 – одлука УС и 62/2021 – одлука УС.

Чланом 315. прописано је да се рочиште на коме се доноси одлука о признању кривичног дела држи без присуства јавности.

Чланом 345. прописано је да се припремно рочиште држи без присуства јавности.

Чланом 363. прописани су услови за искључење јавности са главног претреса, а то су: интереси националне безбедности, јавног реда и морала, интереси малолетника, приватност учесника у поступку

Чланом 165. прописана је тајност података код посебних доказних радњи.

Низ других одредби којима се штити тајност података, као што су одредбе које се односе на искључење од дужности сведочења, заштићеног сведока и слично.

Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица¹⁰

Чланом 48. прописано је да су учесници у поступку, при предузимању радњи којима присуствује малолетник, а нарочито при његовом саслушању, дужни су да поступају обазриво, водећи рачуна о зрелости, другим личним својствима и заштити приватности малолетника, како вођење кривичног поступка не би штетно утицало на његов развој.

Чланом 75. прописано је да ће се искључити јавност када се суди малолетнику.

Јавни тужилац је дужан да се у свакој прилици уздржи од понашања које би могло да наруши његово лично достојанство, као и част и углед јавнотужилачке функције и поверење јавности у рад јавног тужилаштва

Етички кодекс јавних тужилаца¹¹

Сврха Етичког кодекса је да се поштовањем стандарда професионалне етике јавних тужилаца, како у вршењу функције тако и изван ње, допринесе јачању владавине права и поверења јавности у рад јавног тужилаштва.

Чланом 5. став 6. предвиђено је да је јавни тужилац дужан да се уздржи од сваког понашања које би у јавности оправдано могло да створи утисак о коришћењу јавних овлашћења у приватне сврхе.

Чланом 7. став 1. предвиђено је да је јавни тужилац дужан да се у свакој прилици уздржи од понашања које би могло да наруши његово лично достојанство, као

¹⁰ „Сл. гласник РС“, бр.85/2005.

¹¹ „Сл. гласник РС“, бр.33/2024.

и част и углед јавнотужилачке функције и поверење јавности у рад јавног тужилаштва.

Чланом 7. став 5. предвиђено је да је јавни тужилац дужан да својим активностима на друштвеним мрежама не нарушава професионални и лични углед и поверење јавности у јавно тужилаштво.

Смернице Етичког кодекса јавних тужилаца:

○ **Законитост:**

- јавни тужилац поштује претпоставку невиности, тако да никада јавно не износи лично мишљење о кривичној одговорности лица против којих се води предистражни поступак, истрага или кривични поступак.
- јавни тужилац не треба да даје било какав коментар у јавности или приватно, уколико би то могло представљати непримерен утицај на друге јавне тужиоце.

○ **Самосталност:**

- јавни тужилац у вршењу своје функције треба да буде самосталан у односу на законодавну и извршну власт, средства јавног информисања, удружења грађана, политичке странке, привредна друштва, финансијске институције, јавне личности или друга лица, као и да врши функцију одбијајући било какав непримерен утицај, наговарање, притисак или претњу, тако да јавност има јасну слику о непостојању таквих веза или утицаја.
- јавни тужилац треба да се понаша на начин који указује, односно унапређује поверење јавности и учесника у поступку у његову самосталност, као и у самосталност јавног тужилаштва.

○ **Непристрасност:**

- јавни тужилац треба да се уздржи од давања изјава или коментара у јавности, због којих би се у предметима у којима поступа могао створити утисак пристрасности.
- јавни тужилац треба да затражи своје изузеће ако у јавности постоји сумња у његову непристрасност. Сумњу у непристрасност нарочито подстичу породичне, пословне, пријатељске, партнерске и сличне везе са странкама и њиховим заступницима.
- Јавни тужилац медијима треба да пружи тачне и објективне информације штитећи интересе кривичног поступка, посебно водећи рачуна да не угрози живот и физички интегритет лица укључених у поступак, приватност учесника у поступку или повреди претпоставку невиности.

○ **Одговорност:**

- Јавни тужилац треба да има свест о томе да његово понашање, поступање и одлуке могу постати предмет јавне дебате и да тиме може угрозити углед и поверење у јавно тужилаштво.

○ **Достојанственост:**

- Јавни тужилац не сме да користи говор мржње, нарочито груб, увредљив или ниподаштавајући језик или да даје дискриминаторске изјаве, дискриминаторски поступа или се непримерено понаша, како у јавном тужилаштву, тако и ван њега.
- Изјаве и ставови јавног тужиоца дате на друштвеним мрежама сматрају се изјавама датим у јавности.
- У комуникацији са представницима медија, јавни тужилац треба да се понаша коректно, са пажњом, стрпљењем и дужним поштовањем према свакоме од њих.

Јавни тужилац треба да се понаша на начин који указује, односно унапређује поверење јавности и учесника у поступку у његову самосталност, као и у самосталност јавног тужилаштва

Комуникација са медијима о раду тужилаштва

Право јавности да зна подразумева право на информисање без чијег остварења није могуће вршење демократске контроле рада институција. Стога је комуникација тужилаштва са медијима у конкретним предметима од изузетног значаја.

Три основна принципа којима се треба руководити у односу према медијима:

- Правилно вагање између самосталности, непристрасности и транспарентности рада јавног тужилаштва са једне стране и слободе изражавања са друге стране.
- Принцип заштите индивидуалних права – посебно права окривљеног и жртава (претпоставка невиности, достојанство, приватни живот, посебно права малолетника и сл.) и спречавање дискриминације.
- Принципе процесних права, тако да давање информација не угрожава сврху истраге, нити крши права трећих лица, нити прејудицира исход поступка или може утицати на исход поступка.

Комуницирање у конкретним предметима подразумева примену следећих правила:

- заштиту личних података сходно Закону о заштити података о личности,
- доследну примену правила о анонимизацији,
- начин представљања тужилачких одлука треба да буде тачан, сажет, једноставан и без употребе непотребних правних формулација и флоскула. (модел сажетка садржан је у [Прилогу 3](#)).

Како презентовати неку информацију зависи од тога шта желимо постићи информисањем, која је циљна група и да ли се ради о редовном извештавању или о кризном. У складу са потребама и циљном групом, јавни тужилац се може одредити за неке од различитих средстава комуникације.

Средства комуникације:

- саопштења за медије упућена медијима у писаној форми,
- писани одговори на поједина писана питања медија,
- држање конференције за новинаре (прес конференција),
- давање интервјуа, изјава, гостовање у радијским и телевизијским емисијама,

Право јавности да зна подразумева право на информисање без чијег остварења није могуће вршење демократске контроле рада институција

- брифинг са новинарима (нпр. радни доручак са новинарима)
- учешће у семинарима и округлим столовима на одређену тему,
- организовање и учешће на конференцијама и дебатама,
- употреба нових технологија у комуникацији и друштвених мрежа,
- извештавање путем интернет сајта (веб сајта) тужилаштва,
- филмоване поруке.

Више о примени ових средстава комуникације видите у [Смерницама у Прилогу 1.](#)

Тужилаштво може да комуницира са јавношћу и медијима реактивно и проактивно:

- Реактивна комуникација подразумева да комуникацију иницира јавност или медији. Тужилац ове иницијативе за комуникацијом не сме да игнорише, нити сме да примењује дискриминацију у односу на поједине делове јавности или медија.
- Проактивна комуникација подразумева да тужилаштво самоиницијативно иницира комуникацију. Проактивна комуникација претпоставља да тужилаштво самостално препознаје теме које су значајне за медије и јавност, детектује поједине предмете где постоји повећано интересовање јавности и са посебном пажњом, благовремено приступа информисању

јавности. Информисање у овим предметима не треба да буде ad hoc и несистематично, већ унапред планирано и систематско. Тако, проактивно информисање треба да постоји у свим фазама предмета који се тичу тешких злочина, јавних личности (посебно носилаца јавне власти), корупција високог интензитета, организованог криминала, као и у посебно осетљивим случајевима који се тичу повреде основних људских права или нових облика криминалитета. Један од циљева проактивне комуникације је спречавање, односно предупређење кризне комуникације.

Комуникација са медијима у истрази подразумева да јавни тужилац мора посебно да води рачуна о осетљивости фазе у којој поступа и приликом комуникације са јавношћу и медијима треба да има на уму и следеће:

- да комуницира транспарентно у мери у којој је то могуће,
- да поруке буду јасне, поуздане и недвосмислене,
- да поштује тајност истраге,
- да разматра у којој мери давање информација може да угрози истрагу или поступаку целини и утиче на ефективност поступања,
- не сме давањем информација да угрози право одбране или наруши принцип једнакости оружја.

Право јавности да зна подразумева право на информисање без чијег остварења није могуће вршење демократске контроле рада институција

Комуникација са медијима у фази главног претреса може да обухвати и следеће информације:

- тужилац може да опонира одбрани у медијима, уколико одбрана јавно износи неке нетачне тврдње и аргументе,
- тужилац треба да се суздржи од негативних примедби на рачун суда,
- тужилац може да објашњава одређене чињенице или контекст тих чињеница, може да објашњава одређена правила материјалног и процесног права,
- тужилац може да описује медијима инциденте до којих је дошло на суђењу,
- тужилац може да изрази своје задовољство или разочарање пресудом, у границама професионалности и без претеране емотивне инволвираности, као и да најави жалбу,
- тужилац може да одговара на питање медија о могућим последицама пресуде и начинима њеног извршења.

Како поступамо ако уочимо грешку тужилаштва на коју указује јавност или медији?

Погрешно је учињену грешку игнорисати, занемаривати или негирати. У таквој ситуацији, тужилаштво треба да се бави контролом настале штете. У том смислу, потребно је да наредна комуникација има за циљ да избегне трајно доношење штете имиџу тужилаштва због претходно учињене грешке. У том

смислу, пожељно је:

- признати грешку и објаснити околности њеног настанка, с тим што није добро умањивати одговорност,
- изразити извињење конкретним лицима и жаљење институције,
- исказати намеру за предузимањем напора који ће спречити такве грешке у будућности,
- описати које радње ће у будућности бити предузете ради спречавања таквих грешака у будућности.

Које шире циљеве је у комуникацији могуће постићи:

- Објашњавање улоге правде у друштву и подизање свести о потреби за правдом као темељем друштвене заједнице,
- Промовисање јавног интереса као заједничког циља јавности и тужилаштва,
- Промовисање поштовања правосудних институција,
- Јачање самосталности тужилаштва кроз комуникацију са јавношћу, јер јавност може бити добар савезник у заштити од непримерених утицаја. У то смислу комуникација са јавношћу може да се користи и као подсетник о подели власти,
- Објашњавање начина функционисања правосудних институција и сложености тужилачког задатка,
- Унапређење разумевања права од стране грађана. Сведоци смо хипернормираности права и интензивних промена у праву. Грађани ове промене тешко прате и правосуђе им у томе може помоћи.

Комуникација у кризним ситуацијама

Јавна тужилаштва се неретко у свом раду срећу са кризним ситуацијама. Узроци настанка тих ситуација су бројни, али су најчешће у вези са веома озбиљним догађајима за које је јавност изузетно заинтересована као што је извршење тешких кривичних дела, трагедије великих размера, популарност лица која су у догађај укључена, политичка димензија кривичног дела, организовани криминал, преваре великих размера, нови облици кривичних дела са великим бројем оштећених лица. Ове ситуације, иако саме по себи кривичноправно изазовне, праћене су и појачаним медијским интересовањем, а неретко и грађанским активизмом у виду протеста и слично. Кризне ситуације су тренутне, али могу да ремете редован ток рада јавног тужилаштва и представљају дугорочну опасност по углед јавног тужилаштва и интегритет јавних тужилаца. Кризне ситуације креирају висок ниво стреса код јавних тужилаца, осећај притиска и временски теснац у поступању.

Кризе захтевају кризни менаџмент. То подразумева да је кризе потребно спречити или бар предвидети како би се добило довољно времена за припрему поступања у кризној ситуацији. Предвиђање кризних ситуација је могуће уколико се препознају узроци ризика и предузимају се радње ради спречавања ескалације ризика у кризне ситуације. У том смислу, могуће је направити листу предмета од посебног интереса, дати им приоритет у раду и проактивно информисати јавност о раду тужилаштва.

Управљање кризама или кризни менаџмент подразумева:

- управљање тужилаштом у кризним околностима;
- минимализовање утицаја кризе на редовно функционисање јавног тужилаштва;
- кризно комуницирање.¹²

Кризну ситуацију не треба игнорисати, нити умањивати њен значај.

Зашто је кризно комуницирање неопходно?

Криза креира потребу за информацијама, а недостатак комуникације креира „информацијску празнину“ која се попуњава претпоставкама и дезинформацијама које не одговарају стварном стању. Дакле, уколико тужилац у кризним ситуацијама не комуницира адекватно са медијима, он даје простор за медијско деловање других који могу да пласирају претпоставке или дезинформације. Таква ситуација додатно отежава рад јавном тужилаштву, будући да тужиоци морају да уложе додатни напор на разуверавању јавности у погледу оваквих медијских навода.

Проактивност тужилаштва у комуникацији са медијима током кризних ситуација је важна, јер се спречава да недостатак информација медији попуне дезинформацијама.

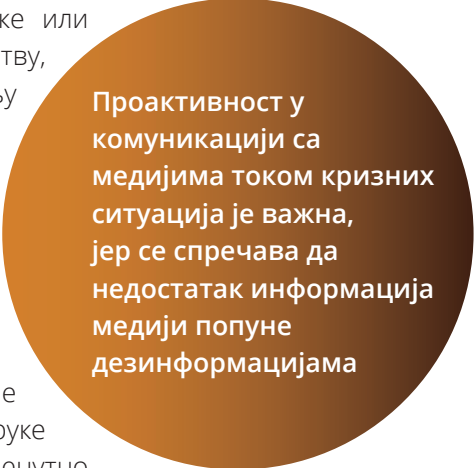
Кризно комуницирање није просто обавештавање, оно захтева стратешки приступ, као и добру припрему интерне и екстерне комуникације. Јавно изговорена реч се не може променити зато поруче треба да буду јасне, прецизне и разумљиве и треба да се односе на тренутно стање, а не на очекивања или претпоставке.

За ефикасну превенцију кризних ситуација и управљање кризама, неопходно је да тужилаштво успостави стални кризни тим, који чине:

Главни тужилац
Заменици главног тужиоца
Портпарол
Секретар
Психолог

Стални кризни тим има кључну улогу у праћењу ризика у раду институције, с циљем превентивног деловања и минимизирања могућности настанка криза. Тим је одговоран за анализу потенцијалних кризних ситуација, управљање кризама и евалуацију. Овај тим континуирано прати медијско извештавање и реакције јавности које се односе на рад тужилаштва, како би се благовремено реаговало и заштитио интегритет институције.

Састав кризног тима се мења у односу на појединачне кризне ситуације.

Проактивност у комуникацији са медијима током кризних ситуација је важна, јер се спречава да недостатак информација медији попуне дезинформацијама

¹² Видети: Водич за кризно комуницирање за тужилаштва, који је развијен за тужилаштва у Босни и Херцеговини у оквиру пројекта „Правосуђе против корупције“ Америчке агенције за међународни развој (USAID), стр 25.

Детаље о изради **Плана кризне комуникације за специфичну ситуацију можете видети у Прилогу 2.**

Тужилац заједно са портпаролом и главним тужиоцем, такође треба правилно да одабере:

- канале комуникације (традиционални медији или друштвене мреже),
- средства комуникације (саопштење, конференција за новинаре и сл.) и
- тактику комуникације (када, шта и како рећи).

Избор ће зависити од врсте и интензитета кризе, стога је неопходно приступити анализи кризе што подразумева:

- дефинисање узрока кризе,
- дефинисање фактора који могу да утичу, које радње би могле да имају највећи утицај на кризу у позитивном и негативном смислу,
- дефинисање циљне јавност у вези са кризом,
- дефинисање начина како се са циљном јавношћу комуницира,
- утврдити грешке у претходном комуницирању.

Одлука о томе како комуницирати подразумева анализу следећег:

- Шта саопштити – неопходно је унапред припремити кључне поруке тезе које се саопштавају и не говорити „из главе“. Опште познате чињенице или неке ситуације о којима извештавају медији не смеју бити игнорисане. Не говорити о претпоставкама, већ само чињеницама, не прејудуцирати исход поступка. Тужилац или портпарол треба да спреме саопштење у складу са шест новинарских питања: ко, шта, када, где, зашто и како? На почетку кризе обично није могуће одговорити на сва новинарска питања, али је потребно рећи: шта се догодило (оно што нам је познато), шта тренутно предузимамо, шта ћемо даље предузимати?
- На који начин – усмено комуницирање је препоручљиво у кризној комуникацији, посебно у кризама високог интензитета, док у слабијим кризама саопштење или изјава могу бити сасвим довољни.
- Стил комуницирања – језик који тужилац или портпарол користи мора бити једноставан, разумљив и пријемчив, али не на штету прецизности правничког изражавања.
- Показивање емоција – говор треба да има људску ноту, али тужилац или портпарол не би требало да показује емоције, већ треба да остане у границама пристojности и професионалности.
- Када саопштити – ни прерано, ни прекасно. Када су у питању кризне ситуације које ескалирају, могуће је обраћање јавности од стране тужиоца и у најранијој фази, пре постојања релевантних информација. У тој ситуацији довољно је и давање објашњења о радњама које се предузимају и о самом току поступка. Уколико се планира конференција за медије, препоручљиво је да се одржи у преподневним часовима. Уколико ситуација захтева хитно јавно иступање, оно се треба одржати у најкраћем могућем року.

- Где саопштити – зависи од кризне ситуације. Некада ће више ефекта имати обраћање на лицу места злочина, а некада у просторијама тужилаштва.
- Однос према новинарима - бити доступан новинарима, не дискриминисати новинаре, бити стрпљив са новинарима, бити толерантан у односу на медијске провокације уколико постоје.

Сврха кризне комуникације је:

- да информише јавност о новонасталој ситуацији и предузетим радњама,
- да разувери јавност у погледу изнетих неистина које могу изазвати панику, као и да упозори јавност, уколико је то потребно,
- да задржи или очува поверење јавности у правосуђе,
- да одговори на нападе.

Кризна комуникација носи ризике:

- да ће изјаве тужилаштва бити погрешно или сензационалистички протумачене,
- да саопштење у журби и под притиском може бити неспретно дато или да суупотребљене неадекватне речи које могу бити протумачене различито,
- незадовољство политичких актера наступом јавног тужилаштва, јер изјаву тужилаштва могу да сматрају угрожавањем њихових политичких интереса,
- „отварање карата“ у погледу поступања тужилаштва, што може да олакша трећима да се мешају у даљи ток поступка, као и да критикују рад тужилаштва.

Однос према новинарима - бити доступан новинарима, не дискриминисати новинаре, бити стрпљив са новинарима, бити толерантан у односу на медијске провокације уколико постоје

Прес конференција као вид кризне комуникације:

- **предности прес конференције:** тужилац се идентификује лицем и гласом и постаје препознатљив широј јавности чиме себе идентификује широј јавности и личним појављивањем улива поверење у рад тужилаштва. Овај вид комуникације је неопходан у кризној комуникацији када је потребно подићи поверење јавности у тужилаштво.
- **ризици прес конференције:** прес конференција се одвија у реалном времену и не оставља довољно времена да размислите о постављеним питањима. Новинари имају право и на провокативна питања и може се десити да атмосфера не буде пријатна. Такође, увек се може појавити и питање о нечему о чему нисте довољно информисани или о чему не можете да говорите.
- **где се организује:** прес конференцију по правилу треба организовати у службеним просторијама тужилаштва. У зависности од тога које кривично дело је извршено и где, могуће је конференцију одржати и на лицу места. Изузетно, ако не постоје друге могућности, конференцију је могуће одржати и у прес центру.

- **истицање обележја:** на свакој прес конференцији потребно је истаћи државна обележја и обележја јавног тужилаштва.
- **упућивање позива:** позив свим медијима треба да упути портпарол тужилаштва, лице задужено за односе са медијима или секретар тужилаштва. Позив се упућује благовремено, одмах по доношењу одлуке о одржавању прес конференције, водећим медијима на националном нивоу и водећим локалним медијима. Није дозвољено дискриминисање медија по било ком основу. Позив се упућује благовремено, остављајући довољно времена медијима да се организују.
- **садржина позива:** У позиву се наглашава да је потребно да се медији благовремено пријаве (навести начин и време пријаве) да ће присуствовати и да наведу имена лица која долазе на конференцију (новинари, сниматељи и сл.) како би се обезбедио њихов несметан улаз у зграду.
- **време одржавања прес конференције:** прес конференцију је потребно заказати у касним преподневним часовима, уколико је могуће, како би медији имали довољно времена за припрему и објављивање вести.
- **модерирање конференције:** конференцијом модерира лице које је за то обучено, дакле портпарол или лице задужено за односе са медијима. То лице не мора нужно да буде из јавног тужилаштва које организује прес конференцију. Модерирање подразумева отварање, вођење конференције, давање речи говорницима, омогућавање новинарима да постављају питања, као и затварање конференције.
- **ко присуствује конференцији:** конференцији би требало да присуствује главни јавни тужилац и поступајући јавни тужилац са тимом тужилачких помоћника са којима ради на предмету. О самом предмету би требало да говори поступајући тужилац. Изузетно, уколико се поступајући тужилац осећа нелагодно у комуникацији, могуће је да говори главни јавни тужилац или портпарол. Уколико се поступи на овај начин, потребно је наступити са посебном пажњом како се одсуство поступајућег тужиоца не би тумачило као његово неслагање са изнетим ставовима на конференцији.

Конференцији би требало да присуствује главни јавни тужилац и поступајући јавни тужилац са тимом тужилачких помоћника са којима ради на предмету. О самом предмету би требало да говори поступајући тужилац

- **како говорити на прес конференцији:** препоручљиво је унапред припремити излагање, с тим што би оно требало да буде усмено, односно, тужилац не би требало да чита саопштење, изузев када је то неопходно. Излагање треба да буде у једноставном тону и треба избегавати стручне изразе, у мери у којој је могуће. Излагање може да има емотиван тон, али у умереној мери и потребно је да преовлађује професионализам. Излагање треба да садржи податке и професионалне ставове, а не лични утисак о кривичном делу. Уколико буде постављено питање на које тужилац не зна одговор онда то треба и да каже, али да објасни разлоге због којих му нешто није познато и да наведе када би до тих података могао/ла да дође. Уколико новинари постављају провокативна питања, на шта имају право, тужилац треба да сачува присебност и да наставља да се новинарима обраћа са поштовањем.

- **тужилац одговара само за изговорену реч, не и за њено тумачење.** Дакле, тужилац треба да води рачуна о свакој изговореној речи, што у јавном наступу није једноставно. Иако свака реч и сентенца треба да буду јасне и недвосмислене и да не дају довољно простора за различита тумачења, тужилац треба да говори спонтано и да се не оптерећује мислима о томе како његова/њена изјава може бити протумачена или злоупотребљена.

Редовна комуникација са медијима о конкретним предметима

Редовна комуникација о предметима, уз поштовање законских и етичких оквира не само да јача улогу јавног тужилаштва, већ и доприноси изградњи друштва које верује у владавину права. Редовна комуникација није важна само у случајевима који изазивају велики интерес јавности, већ је од суштинског значаја и у оним предметима који на први поглед делују мање значајно. У таквим случајевима, редовно обавештавање јавности доприноси изградњи перцепције отворености, и професионалности рада јавног тужилаштва.

Кроз јасно дефинисане механизме комуникације, као што су редовна саопштења, званични портали и други канали обавештавања јавности, могу се спречити погрешне интерпретације. Оваква пракса показује да јавна тужилаштва неселективно приступају информисању јавности, већ да се посвећено односе према свим предметима и грађанима. На тај начин гради се дугорочно поверење грађана у рад јавног тужилаштва.

Кроз јасно дефинисане механизме комуникације, као што су редовна саопштења, званични портали и други канали обавештавања јавности, могу се спречити погрешне интерпретације.

Поред свих правила које смо претходно изнели потребно је у сваком случају поштовати правила којима се штите подаци о личности у складу са Законом о заштити података о личности.¹³

Сходно правилима којима се штите подаци о личности, врши се анонимизација и псеудонимизација података о личности.

Анонимизација је потпуно уклањање свих личних података, података о догађајима, доказима изведеним пред органом поступка.

Псеудонимизација је обрада личних података на начин који онемогућава приписивање података о личности одређеном лицу без коришћења

¹³ Закон о заштити података о личности, „Сл. гласник РС“, бр.87/2018.

додатних података, под условом да се ови додатни подаци чувају посебно и да су предузете техничке, организационе и кадровске мере које обезбеђују да се податак о личности не може приписати одређеном или одредивом лицу.

Приликом вршења псеудонимизације и анонимизације, потребно је водити **рачуна о вагању заштите личних података и права јавности да зна**. У ситуацији када је оправдан интерес јавности да зна већи у односу на заштиту идентитета физичког лица, а нарочито у кривичним поступцима који се воде против лица окривљених за извршење кривичних дела против човечности и других добара заштићених међународним правом, кривичних дела организованог криминала, прања новца, трговине људима, кривичних дела против полне слободе, према малолетним лицима и слично, могуће је не вршити псеудонимизацију и анонимизацију.

Који подаци се анонимизирају:

- име, презиме и надимак физичког лица
- датум и место рођења,
- назив и седиште правног лица, установе, удружења, синдиката,
- адреса (пребивалиште, боравиште, седиште),
- ЈМБГ - јединствени матични број грађана,
- МБ - матични број
- број личне карте, пасоша, возачке дозволе, регистарске ознаке возила или друге личне исправе и мрежни подаци који би могли да доведу до откривања идентитета физичког лица
- биометријске податке, генетске податке и податке о здравственом стању
- електронска или друга интернет адреса за контакт
- друге податке на основу којих лице може бити идентификовано

Начин вршења псеудонимизације и анонимизације, као и друга правила која се тичу заштите података о личности у јавнотужилачким одлукама, прописана су Правилником о замени и изостављању (псеудонимизацији и анонимизацији) података у јавнотужилачким одлукама Републичког јавног тужилаштва А.бр.965/18 од 09.03.2020. године који се налази у **Прилогу 5**.

Комуникација са медијима у циљу превенције криминала – едукативни и информативни садржаји

Поред информисања медија и јавности о поступању у појединим предметима, јавно тужилаштво кроз свеобухватну комуникацију може промовисати поштовање према правосудним институцијама, судијама и тужиоцима. Овај вид комуникације има за сврху унапређење угледа јавног тужилаштва у широј јавности. Углед јавног тужилаштва и јавних тужилаца у једном друштву није само ствар институционалног престижа, већ основа на којој почива институција. Наиме, тужилаштво које не ужива поверење јавности и не инспирише грађане да поштују закон не може да остварује своје основне задатке. Питање угледа једне институције је питање њеног опстанка.

Које поруке свеобухватна комуникација са јавношћу може да пренесе:

- да потврди улогу и значај правде, као кохезионог фактора друштва,
- да афирмише независност суда и самосталност јавног тужилаштва,
- да промовише поштовање правосудних институција, судија и тужилаца,
- да промовише људска права и основне слободе,
- да објасни начин функционисања правосуђа, надлежност јавног тужилаштва и начин рада,
- да објасни структуру кривичног поступка и процесна права,
- да јача или да поврати уздрмано поверење грађана у правосудне институције,
- да помогне формирању јавних ставове о важним питањима од интереса за правду,
- да унапреди разумевање права, посебно кривичног права.

Комуникација са јавношћу може да подразумева и различите видове едукација опште јавности или циљних група:

- едукација грађана у циљу спречавања извршења неких кривичних дела,
- сачињавање водича за жртве у којима су описана права оштећених у поступку, као и помоћ коју могу да добију,
- сачињавање водича за окривљене са детаљном елаборацијом права у поступку,
- сачињавање упутства о начину пријављивања кривичног дела јавном тужилаштву,
- упознавање са кривичним поступком и улогом/надлежношћу свих релевантних институција како би се управљало очекивањима грађана и спречили неспоразуми.

Тужилаштво које не ужива поверење јавности и не инспирише грађане да поштују закон не може да остварује своје основне задатке. Питање угледа једне институције је питање њеног опстанка.

Описана комуникација захтева флексибилне канале комуникације, као што су друштвене мреже X (бивши Twitter), Facebook, Instagram, LinkedIn, као и препознавање циљне групе са којом је потребно успоставити комуникацију. Филмоване поруке је могуће поставити на YouTube каналу, а могуће је креирати и подкасте на којима би гостовали тужиоци, адвокати, професори, учесници у поступку и слично. Детаљан Водич за судије и тужиоце о употреби друштвених мрежа припремљен је у сарадњи са Саветом Европе, како би се обезбедила усклађеност са праксом Европског суда за људска права и мишљењима Венецијанске комисије.¹⁴ Поред употребе друштвених мрежа, тужилаштво може спроводити циљане кампање усмерене на подизање свести јавности и промену понашања. Такође, пожељно је успостављање и јачање сарадње са јавним институцијама, организацијама цивилног друштва, локалним заједницама и другим релевантним актерима, како би се постигао шири друштвени консензус и ефикасније решавали кључни изазови.

Поред наведеног, јавно тужилаштво треба да посвети нарочиту пажњу:

- **едукацији новинара**, који најчешће немају формално правничко образовање, како би разумели структуру кривичног поступка, права у поступку, кривичнопроцесна начела и друга правила поступка. Ово је неопходно, јер само новинар који разуме дешавања на судској сцени може тачно и професионално да пренесе информацију.
- **едукацији запослених** о правилима јавног наступа ради развијања знања и вештина.
- **јачању сарадње с новинарима и новинарским удружењима** с циљем изградње међусобног поверења и стварања снажнијих партнерских односа. Таква сарадња не само да омогућава правовремено и тачно информисање јавности, већ и подстиче одговорнији рад обе стране. Тужилаштво има прилику ефикасније представити свој рад, док медији добијају приступ квалитетнијим информацијама. Овакав приступ доприноси јачању професионалних стандарда и развоју информисаног и одговорног друштва.

¹⁴ Водич је доступан на: <https://rm.coe.int/hf9-social-media-guide-judiciary-srp/1680a4f1c7>

Употреба интернет страница јавних тужилаштава као средства комуникације

Интернет странице јавних тужилаштава представљају један од најважнијих алата за комуникацију са медијима и широм јавношћу у савременом дигиталном добу. Њихова ефикасна употреба омогућава институцији да одржи транспарентност, гради поверење јавности и обезбеди правовремено информисање на лако доступан начин. Сва јавна тужилаштва у Србији имају интернет странице, које су једнообразне у изгледу, али не садрже подједнако ажурне податке.

Кључне предности употребе интернет страница:

Доступност информација

- Интернет странице омогућавају јавности да лако и брзо приступи важним информацијама о раду тужилаштва, актуелним предметима, саопштењима и другим обавештењима. Ово смањује потребу за директним контактима и убрзава проток информација.

Правовремено обавештавање

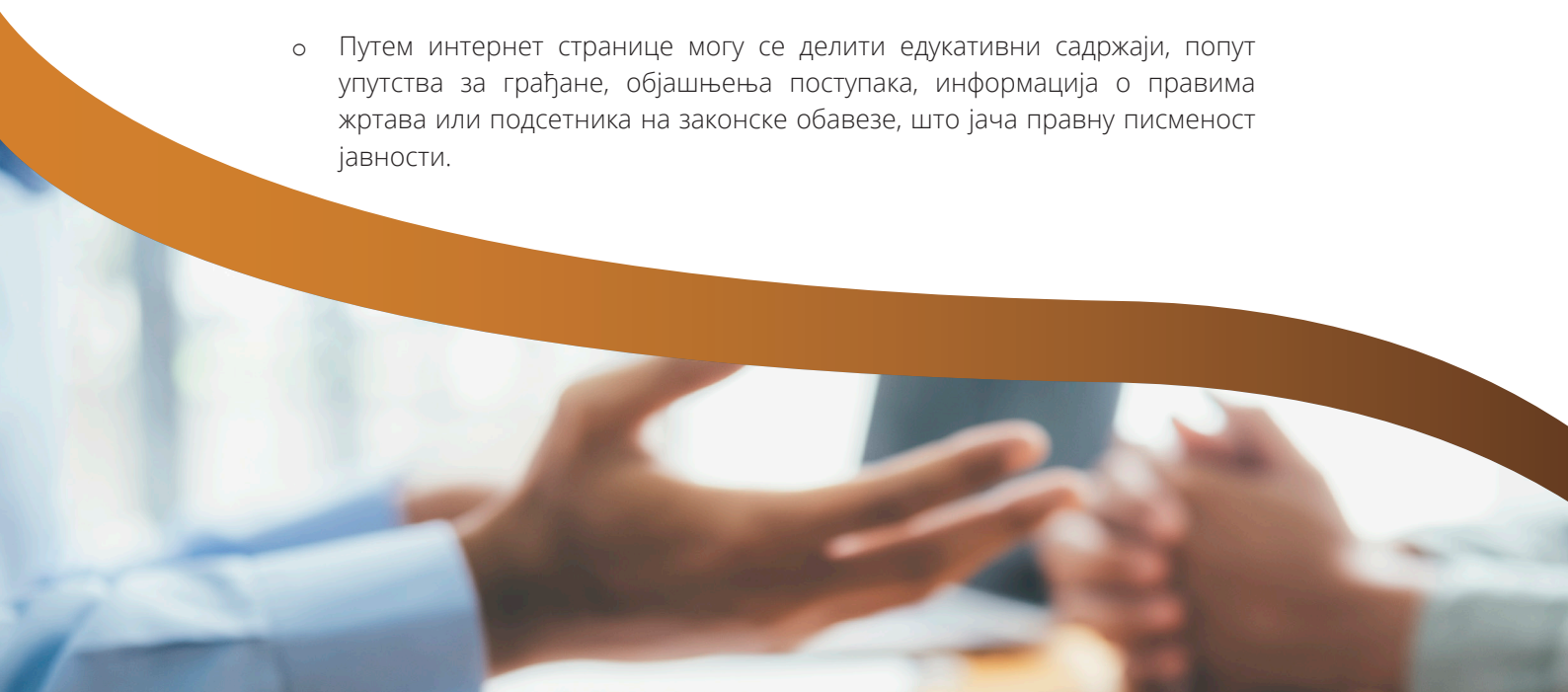
- Постављање актуелних саопштења и обавештења на интернет странице омогућава тужилаштвима да брзо реагује на важне догађаје или спекулације у јавности, чиме се спречава ширење дезинформација.

Транспарентност и одговорност

- Објављивање извештаја, статистике, информација о организацији и раду тужилаштва доприноси транспарентности рада институције.

Образовна улога

- Путем интернет странице могу се делити едукативни садржаји, попут упутства за грађане, објашњења поступака, информација о правима жртава или подсетника на законске обавезе, што јача правну писменост јавности.

Приступачност за медије

- Новинари могу користити интернет странице као примарни извор информација, чиме се осигурава да добију тачне и проверене податке директно од тужилаштва.

Механизам за деманти и одговоре

- У ситуацијама када се у медијима или неистините информације, интернет странице могу послужити као платформа за брз и формалан деманти или разјашњење.

Интерактивност

- Савремена интернет страница може да понуди и интерактивне услуге, попут подношења притужби, заказивање састанака или постављање питања, што грађанима омогућава директну комуникацију са институцијом.

Најбоље праксе за употребу интернет страница:

Јасна структура и навигација

- Садржај странице треба да буде организован тако да корисници лако пронађу информације о предметима, контактима, правима и обавезама грађана.
- Интернет странице свих тужилаштава би требало да имају исти изглед и организацију странице, као и истоврсне информације.

Правовремена ажурирања

- Сва обавештења и саопштења морају бити редовно ажурирана како би се избегла застарелост информација.

Доступност на више језика

- У мултиетничким заједницама и у складу са међународним стандардима и националним прописима, странице треба да буду доступне на више језика.

Интеграција са друштвеним мрежама

- Линковање са саопштењима на друштвеним мрежама доприноси ширем досегу и већој интеракцији са јавношћу.

Заштита приватности и података

- Све објаве морају бити у складу са Законом о заштити података о личности и другим релевантним прописима који су наведени у претходним поглављима Водича.

Приступ информацијама од јавног значаја

Приступ информацијама од јавног значаја спроводи се у складу са Законом о слободном приступу информацијама од јавног значаја.¹⁵

Информација од јавног значаја у јавном тужилаштву је информација којом располаже јавно тужилаштво, као орган јавне власти, настала у раду или у вези са радом јавног тужилаштва, садржана у одређеном документу, а односи се на оно о чему јавност има оправдан интерес да зна.

Постоји законска претпоставка о оправданом интересу јавности да зна:

- сматра се да оправдани интерес увек постоји када се ради о информацијама које се односе на угрожавање, односно заштиту здравља становништва и животне средине,
- ако се ради о другим информацијама, сматра се да оправдан интерес постоји, осим ако орган власти докаже супротно.

Приступ информацијама од јавног значаја подразумева следећа права:

- свако има право да му буде саопштено **да ли јавно тужилаштво поседује одређену информацију од јавног значаја**, односно да ли му је та информација доступна.
- свако има право **да му се информација од јавног значаја учини доступном** тако што ће му се омогућити увид у документ који садржи информацију, право на копију тог документа, као и право да му/јој се документ упути.

Јавно тужилаштво је приликом поступања по захтевима за слободан приступ информацијама од јавног значаја дужно да поштује следећа начела:

- **начело једнакости**, јер права припадају свима под једнаким условима, без обзира на држављанство, пребивалиште, седиште или лично својство
- **забрана дискриминације новинара и јавних гласила**. Тужилац не сме стављати у бољи положај ниједног новинара или јавно гласило, када је више њих упутило исти захтев, тако што ће само једном или једном пре другог, омогућити остваривање права.

Ограничење права. Права је могуће изузетно подврћи ограничењима под следећим условом:

- ако је то **неопходно у демократском друштву** ради заштите од озбиљне повреде претежнијег интереса заснованог на Уставу или закону.

Свако има право да му се информација од јавног значаја учини доступном тако што ће му се омогућити увид у документ који садржи информацију, право на копију тог документа, као и право да му/јој се документ упути

¹⁵ Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја, „Сл. гласник РС“, бр.120/2004, 54/2007, 104/2009, 36/2010 и 105/2021.

Тужилац може ускратити приступ информацијама од јавног значаја ако би тиме:

- угрозио живот, здравље, безбедност или које друго важно добро неког лица.
- угрозио, омео или отежао спречавање или откривање кривичног дела, оптужење за кривично дело, вођење предистражног поступка, вођење судског поступка, извршење пресуде или спровођење казне, вођење поступка у смислу закона којим је уређена заштита конкуренције или који други правно уређен поступак или фер поступање и правично суђење до окончања поступка.
- озбиљно угрозио одбрану земље, националну или јавну безбедност, међународне односе или прекршио правила међународног арбитражног права.
- учинио доступним информацију или документ за који је прописима или службеним актом заснованим на закону одређено да се чува као тајни податак.
- у свим другим случајевима прописаним чланом 9. Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја.

Начин поступања тужилаштва по захтевима за слободан приступ информацијама од јавног значаја, као и друга правила која се тичу информација од јавног значаја, прописана су Правилником о приступу информацијама од јавног значаја Републичког јавног тужилаштва А-број 104/11 који се налази у [Прилогу 4](#).

ПРИЛОГ 1

СМЕРНИЦЕ ЗА ЕФИКАСНУ КОМУНИКАЦИЈУ С МЕДИЈИМА И ЈАВНОШЋУ

Овај део Водича пружа смернице за ефикасно писање саопштења за јавност, организацију и вођење медијских догађаја, те учешће у различитим медијским форматима, укључујући интервјуе и гостовања у медијским емисијама.

Основна правила писања саопштења за јавност

Саопштење за јавност представља кључни алат за комуникацију с медијима и широм јавношћу, те је неопходно да буде јасно, прецизно и професионално.

Квалитетно саопштење треба бити написано у формату новинарске вести, одговарајући на основна новинарска питања. На тај начин повећава се вероватноћа да ће бити објављено. Уредници и новинари ретко имају времена за значајније прераде саопштења или за додатно истраживање теме. Стога, саопштење тужилаштва треба бити у потпуности припремљено као готова вест.

Структура саопштења

Саопштење треба да прати структуру новинарске вести, засновану на принципу *обрнуте пирамиде*, која подразумева слагање информација према степену важности.

Најбитнији подаци налазе се на врху, познатом као **увод** или **глава вести (лид)**. Овај део сажима кључне чињенице и привлачи пажњу публике.

Седећи сегмент је **тело вести**, које пружа објашњења и аргументује тврдње изнесене у уводу.

На дну пирамиде налазе се **додатне информације** које, иако мање важне, могу бити корисне или занимљиве публици.

ОБРНУТА ПИРАМИДА

Наслов

Свако саопштење мора садржати наслов који упућује на тему вести.

Наслов треба бити кратак, прецизан и информативан, користећи снажне и конкретне изразе који одмах привлаче пажњу читаоца.

Наслови попут „Саопштење“, броја предмета или одлуке сами по себи не преносе суштину вести и не изазивају интерес. Такви наслови често не привуку пажњу уредника или новинара, што може довести до тога да саопштење остане необјављено.

Саопштење треба да прати структуру новинарске вести, засновану на принципу обрнуте пирамиде, која подразумева слагање информација према степену важности

Увод (лид)

Увод у саопштење (лид) су једна до две кратке реченице које сажимају главне тачке наше вести. Увод мора одмах пружити основне информације о догађају или теми, кратко и прецизно, док се аргументација за те одговоре образлаже у параграфима који следе у наставку саопштења.

Увод одговара на главна питања вести:

- **Ко?** Ко су кључни актери?
- **Шта?** Шта се догодило или о чему је реч?
- **Када?** Када се догађај десио или када ће се десити?
- **Где?** Где се догађај десио или ће се десити?
- **Зашто?** Зашто је то важно или шта је узрок догађаја?
- **Како?** Како се то десило?

Увод не мора увек одговорити на сва питања и може се фокусирати на најважнији аспект вести – оно што чини вест релевантном и занимљивом. У том случају, одговоре на преостала питања потребно је навести у наставку текста.

Дужина параграфа и реченица

Одломци у саопштењу, у правилу, не би требали садржати више од једне или две реченице. Краћи одломци олакшавају уређивање у ситуацијама када уредници раде у кратким роковима, а истовремено су прегледнији и лакше читљиви на веб платформама.

Реченице требају бити кратке, сажете и јасне, при чему је пожељно користити једноставну формулу субјект-предикат-објект. Обрнуте конструкције и сложене реченичне структуре отежавају читање и разумевање поруке.

Стил писања

Добро писање је једноставно и разумљиво. Саопштење за јавност треба бити разумљиво свим читаоцима, без обзира на ниво образовања. Стога је неопходно избегавати стручне термине који могу бити неразумљиви, те користити једноставне и јасне изразе.

Информације попут броја одлуке, предмета, члана и става закона, као и бројева тачака оптужнице, углавном немају значење за ширу јавност и новинаре.

Када се у саопштењу наводи да је лице оптужено за одређено кривично дело, није потребно наводити члан закона, назив закона, конвенције и сл., осим ако је то кључно за разумевање информације. Уколико се спомињу тачке оптужнице, неопходно је укратко објаснити њихов садржај, јер пуко навођење бројева тачака не пружа потребну јасноћу читаоцима.

Детаљи о тужилачким процедурама требају бити укључени само када су од суштинског значаја за разумевање саопштења.

Позадина вести

Приликом писања саопштења, важно је имати на уму да публика којој се обраћамо можда није упозната с предметом или темом о којој их тужилаштво информисе, као и да начин рада тужилаштва није општепознат. Због тога је неопходно укратко објаснити суштину конкретног предмета или догађаја, као и кључне догађаје из досадашњег тока поступка, како би информације биле разумљиве свим читаоцима.

Саопштење треба да прати структуру новинарске вести, засновану на принципу обрнуте пирамиде, која подразумева слагање информација према степену важности

Крај саопштења

На крају саопштења корисно је указати на наредне кораке у конкретном поступку или догађају. Закључни део треба такође да садржи контакт информације службеника за односе с јавношћу, који је доступан медијима за додатна питања и појашњења.

Основна правила организације и вођења медијских догађаја

Одржавање медијских догађаја, попут прес конференција и брифинга, неопходно је за остваривање директне и ефикасне комуникације с медијима.

Прес конференције се организују у ситуацијама када је потребно јавности пружити важне, тачне и правовремене информације, попут информација о предметима од посебног јавног интереса, објашњавања сложених правних питања, одговарања на нетачне и штетне наводе о раду тужилаштва, те у кризним ситуацијама. Такође, корисно је организовати и годишње конференције с циљем представљања најзначајнијих резултата у раду тужилаштва.

Брифинзи за медије обично се организују у ситуацијама када тужилаштво жели пружити додатне информације, појаснити специфичне аспекте предмета, или одржати редовну комуникацију с новинарима о текућим случајевима и темама. Ови догађаји су погодни за сложене теме или дуготрајне процесе који захтевају континуирану медијску пажњу, као и за објашњавање процедура које нису разумљиве широј јавности. Брифинзи су такође корисни када је потребно одржати новинаре ажурираним без одржавања формалних прес конференција, или када тужилаштво жели пружити одговоре на специфична новинарска питања, а да не открива превише детаља који би могли угрозити конкретан предмет.

Брифинзи могу бити јавни догађаји чији је садржај намењен за објаву, или затворени догађаји са којих се не извештава.

Медијски догађаји захтевају пажљиву припрему, јасну структуру и професионално вођење.

Припрема медијског догађаја

- **Јасна сврха:** Одредити циљ и врсту догађаја, те кључну поруку коју тужилаштво жели пренети.
- **Одабир говорника:** Говорници тужилаштва требају бити компетентни и темељно припремљени за јавни наступ у вербалној и невербалној комуникацији и оспособљени да одговарају на питања новинара. Пожељно је да на догађају иступају до три говорника, како би догађај остао фокусиран на кључне поруке и задржао пажњу публике.
- **Материјали за медије:** Потребно је припремити сажетке информација или визуелне презентације које ће помоћи новинарима да боље разумеју тему.
- **Антиципирана питања:** Пре догађаја потребно је сачинити листу потенцијалних питања и припремити одговоре на та питања.

Организација догађаја

- **Локација:** Локација треба бити лако доступна, технички опремљена и прилагођена величини скупа.
- **Термин и вест:** Термин одржавања догађаја се не треба преклапати с другим важним догађајима. Медије је потребно обавестити најкасније 48 сати пре одржавања догађаја, уколико се не ради о ситуацији која захтева хитну организацију догађаја. Позив за медије треба садржати кључне информације – тему, локацију, време, говорнике и њихове функције, те контакт службеника за медије.
- **Техника:** Пожељно је осигурати техничку опрему, попут микрофона, разгласа, дистрибуције тона, те пројектора или смарт ТВ-а.

Вођење догађаја

- **Почетак:** Догађај треба почети тачно на време. На почетку догађаја потребно је поздравити присутне, представити тему догађаја, говорнике и објаснити ток догађаја.
- **Јасна структура:** Кључне информације потребно је представити на почетку, а потом омогућити новинарима да поставе питања.
- **Модерација:** Модератор треба водити рачуна о времену, омогућити свим новинарима прилику за питања и спречити ометања или монополизацију дискусије.
- **Професионалност:** Потребно је избегавати дефанзивне или емотивне одговоре. Уколико није могуће одговорити на неко питање, потребно је објаснити зашто тражене информације не могу бити саопштене у том тренутку. Такође, уколико се тражене информације могу саопштити, а тужилаштво тренутно не располаже њима, потребно је рећи да ће бити достављене накнадно.

Након догађаја

- **Дистрибуција медијских материјала:** Одмах након догађаја тужилаштво треба да пошаље унапред припремљено саопштење, додатне медијске материјале, фотографије и/или видео снимак свим медијима, како би и они који нису присуствовали догађају могли известити.
- **Праћење медијских објава:** Пратити како је догађај пренесен у медијима и анализирати повратне информације.
- **Доступност за додатна питања:** Тужилаштво треба бити доступно новинарима за додатна питања или појашњења.
- **Анализа:** Анализирати догађај и јавни наступ представника тужилаштва како би се детектовали евентуални недостаци и унапредили будући догађаји.

Савети за успешан медијски наступ

Медијски наступи су важни јер омогућавају тужилаштву директну комуникацију с јавношћу, преношење кључних информација и обликовање јавног мњења. Кроз медије, могуће је унапредити транспарентност, исправити дезинформације и ојачати поверење грађана. Такође, медијски наступи омогућавају јачање ауторитета и веродостојности, као и брже и ефикасније одговарање на постојеће изазове.

Врсте

Изјава – Кратка, службена комуникација која се обично даје медијима или јавности, често у облику одговора на специфично питање. Изјава је кратка, сажета, јасно дефинисана и усмерена на кључну поруку коју тужилаштво жели пренети.

Интервју – Дубљи разговор између новинара и саговорника, траје дуже од изјаве и често укључује детаљнија објашњења и контекст.

Гостовање у медијским емисијама – Подразумева расправу о одређеној теми, представљање става или коментарисање актуелних догађаја. Гостовање обухвата шири контекст од интервјуа, често укључује панел дискусију или дебату, а особа која гостује може коментарисати различите аспекте теме у интеракцији с водитељем и другим гостима.

Припрема

- **Информисање о врсти наступа:** Сазнајте да ли новинар жели од вас изјаву, интервју или гостовање у емисији. Питајте шта је тема, тражите оквирне тезе или питања у циљу припреме. Уколико гостујете у емисији с другим учесницима питајте ко су они, информишите се о актуелним темама и ставовима учесника.
- **Дефинисање главне поруке:** Пре наступа, јасно дефинишите поруке које желите пренети.
- **Познавање теме:** Упознајте се са свим релевантним детаљима који могу бити споменути током наступа. Одговоре немојте учити напамет.
- **Вежбање:** Разговарајте с колегом, симулирајте интервју и вежбајте одговарање на потенцијална питања, уколико вам је потребно.

Јасноћа и једноставност

- **Кратки одговори:** Избегавајте дуге одговоре који могу збуњивати гледаоце или слушаоце. Покушајте одговорати јасно и сажето. Останите фокусирани на кључне тачке и избегавајте скретање с теме.
- **Једноставан језик:** Иако можда говорите о комплексној теми, важно је да ваша публика разуме оно што говорите. Избегавајте стручни језик који може бити збуњујући.

- **Структура одговора:** Користите једноставну структуру у одговорима – почните са кључном поруком, затим објасните детаље, и завршите поновним наглашавањем главне тачке вашег излагања.

Контрола емоција и тела

- **Останите смирени:** Током интервјуа или гостовања, важно је остати смирен, чак и када одговарате на тежа или провокативна питања. Ваша смиреност одражава професионализам.
- **Говор тела:** Будите свесни свог говора тела – одржавајте контакт очима с водитељом, исправите се и користите руке за наглашавање, али немојте претеривати.
- **Тон и темпо:** Говорите јасно и полако, да би вас сви могли разумети. Не журите с одговорима – дајте себи времена за размишљање.

Медијски наступи су важни јер омогућавају тужилаштву директну комуникацију с јавношћу, преношење кључних информација и обликовање јавног мњења. Кроз медије, могуће је унапредити транспарентност, исправити дезинформације и ојачати поверење грађана

Одржавање фокуса на главној поруци

- **Скретање с теме:** Водитељ или други учесници емисије могу покушати скренути разговор у различитим правцима. Ако се то деси, вратите се на главну поруку и усмерено одговорите на питање, без губитка фокуса.
- **Одбијање шпекулација:** Ако вас водитељ пита о нечему што није релевантно за тему или износи шпекулације за које немате основу да их коментаришете, љубазно објасните зашто не можете говорити о томе.

Пазите на кризне ситуације

- **Не одговарајте ако нисте сигурни:** Ако нешто не знате, не изнесите нетачне информације. Уместо тога, реците:

"Нисам сигуран у то, али ћу вам дати тачне информације чим будем имао све потребне податке."

- **Како се носити с критиком:** Ако сте суочени с критикама или неугодним питањима, одговорите професионално и с поштовањем, без улажења у конфликт.

Затворите с јасним закључком

- **Закључите са снажном поруком:** На крају наступа, поновите кључну поруку. Оставите гледаоце или слушаоце с јасним и памтљивим закључком.

ПРИЛОГ 2

ПЛАН КРИЗНОГ КОМУНИЦИРАЊА

План кризног комуницирања омогућава брзо, ефикасно и координисано управљање комуникацијама у току криза. Овај план осигурава јасно дефинисане поруке, стратегије и одговорности за реаговање на кризу. Кроз такав план, тужилаштво може правовремено и транспарентно информисати јавност, смањујући ризик од ширења дезинформација, а истовремено штитећи интегритет институције.

Осим тога, кризно комуницирање омогућава одржавање контроле над ситуацијом, превенцију даљих ескалација и очување поверења грађана у правосудни систем. Увежбани одговори на кризне ситуације минимализују стрес и несигурност унутар институције, омогућавајући брже доношење одлука у хитним околностима.

Када се тужилаштво суочи са кризом, потребно је да развије план кризног комуницирања за ту кризну ситуацију, који обухвата следеће сегменте:¹⁶

Опис кризе и утицаја на тужилаштво:

- анализирати кризну ситуацију и њен утицај на тужилаштво;
- идентификовати актере који су изазвали кризу и како криза утиче на циљане јавности;
- утврдити евентуалне грешке и досадашње поступање тужилаштва у току кризе.

Успостављање кризног тима:

- одредити чланове кризног тима и њихове улоге;
- одредити ко током кризе врши улогу портпарол;
- дефинисати начин интерне комуникације између чланова кризног тима.

Комуникацијски циљеви:

- дефинисати шта се жели постићи комуникацијским активностима;
- дефинисати које информације је потребно изнети;
- дефинисати на који начин се жели утицати на понашање циљних јавности, како их уверити или прилагодити њихове ставове.

Циљне јавности:

- одредити циљне јавности;

План кризног комуницирања осигурава јасно дефинисане поруке, стратегије и одговорности за реаговање на кризу

¹⁶ Кључни сегменти плана кризног комуницирања за специфичну кризну ситуацију су сачињени на основу Водича за кризно комуницирање за тужилаштва, који је развијен за тужилаштва у Босни и Херцеговини у оквиру пројекта „Правосуђе против корупције“ Америчке агенције за међународни развој (USAID).

- дефинисати специфичне комуникацијске циљеве за сваку циљну јавност.

Кључне поруке:

- дефинисати поруке о позицији и учешћу тужилаштва у кризи и њихов садржај;
- дефинисати носиоце кључних порука према свакој од циљних јавности и временске оквира за пласирање порука.

Комуникацијске тактике:

- дефинисати комуникацијске тактике за сваку циљну групу;
- дефинисати рокове за њихово спровођење.

Ресурси и спровођење плана:

- дефинисати улоге чланова кризног тима и других запослених у тужилашству у спровођењу планираних активности и рокове;
- идентификовати потребне ресурсе за спровођење активности.

Праћење и евалуација:

- континуирано пратити развој кризне ситуације;
- мерити успех активности које спроводи тужилаштво и по потреби их прилагођавати;
- евалуирати кризну комуникацију кроз дефинисане квалитативне и квантитативне индикаторе.

ПРИЛОГ 3

МОДЕЛ САЖЕТКА ТУЖИЛАЧКИХ ОДЛУКА

Сажетак тужилачке одлуке¹⁷

_____ ЈАВНО ТУЖИЛАШТВО

А __/2024

Датум _____

НАСЛОВ: _____ ЈАВНО ТУЖИЛАШТВО У _____
ПОДИГЛО ОПТУЖНИЦУ ПРОТИВ Д.Ј ЗБОГ КРИВИЧНОГ ДЕЛА _____

Дана _____, наведите време ако је могуће, у месту _____, одиграо се догађај у коме је Д.Ј извршио/ла кривично дело _____, на начин који је узнемирио јавност.

Детаљна и опсежно спроведена истрага¹⁸, која је уследила након рада са припадницима МУП РС у предистражном поступку, трајала је _____ (навести колико дуго),. Током истраге, јавно тужилаштво је саслушало жртву, сведоке (навести кога је саслушало, применом правила анонимизације), као и све потребне доказне радње у циљу утврђивања чињеничног стања. (могу да се наведу поједине доказне радње: различита вештачења).¹⁹

Дана _____ подигнута је оптужница против Д.Ј због кривичног дела _____ са предлогом надлежном суду да се након спроведеног главног претреса оптужени огласи кривим и изрекне казна затвора у трајању од _____ година.

Јавно тужилаштво ће се по потреби огласити током главног претреса, као и након окончаног главног претреса у зависности од исхода поступка.²⁰

¹⁷ Пример сажетка се односи на одређену фазу кривичног поступка и то након подношења оптужног акта суду (невезано за то да ли се ради о скраћеном поступку или акту донетом након спроведене истраге). Правилник о управи у јавним тужилаштвима (Сл. гласник РС 110/2009, 87/2010, 5/2012, 54/2017, 14/2018 и 57/2019) чл. 66 ст.2: Када сматра да јавност треба да буде упозната са поступањем јавног тужилаштва, јавни тужилац ће о томе обавестити јавност под условом да тиме не штети интересима поступка или не угрожава приватност учесника поступка

¹⁸ Доказне радње ако је у питању скраћени поступак

¹⁹ Могу и да се помену евентуалне одлуке суда у току спроведене истраге (нпр. решење о одређивању притвора или укидања притвора)

²⁰ Уколико се тужилаштво одлучи да коментарише ослобађајућу или осуђујућу пресуду треба да се приликом обраћања примене правила која се односе на сажето изнет став без употребе претерано компликованих фраза, како би општа јавност могла да разуме сврху обраћања

ПРИЛОГ 4

ПРАВИЛНИК О ПРИСТУПУ ИНФОРМАЦИЈАМА ОД ЈАВНОГ ЗНАЧАЈА

На основу чл.71. Правилника о управи у јавном тужилаштву Републички јавни тужилац доноси

ПРАВИЛНИК О ПРИСТУПУ ИНФОРМАЦИЈАМА ОД ЈАВНОГ ЗНАЧАЈА

Члан 1. Предмет регулисања

Овим Правилником уређује се поступање по захтеву за слободан приступ информацијама од јавног значаја за сва јавна тужилаштва у Републици Србији, у складу са Законом о слободном приступу информацијама од јавног значаја у циљу једнообразног поступања тужилаштва.

Члан 2. Предмет Правилника

У складу са Законом о слободном приступу информацијама од јавног значаја свако има право да му буде саопштено да ли јавно тужилаштво поседује одређену информацију од јавног значаја, односно да ли му је она иначе доступна.

Члан 3. Информација од јавног значаја

Сва тужилаштва дужна су да поштују Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја. Информације од јавног значаја јесу информације којом располажу тужилаштва настала у раду или у вези са радом тужилаштва, садржаном у одређеном документу, а односе се на све оно о чему јавност има оправдан интерес да зна.

Члан 4. Начело једнакости

Права из Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја припадају свима под једнаким условима, без обзира на држављанство, пребивалиште, боравиште, односно седиште или лично својство као што је раса, вероисповест, национална и етничка припадност, пол и слично.

Члан 5. Забрана дискриминације новинара и јавних гласила

Тужилаштва не смеју стављати у бољи положај ни једног новинара или јавно гласило, када је више њих упутило захтев, тако што ће само њему или њему пре него другим новинарима или јавним гласилима омогућити остваривање права на приступ информацијама од јавног значаја.

Члан 6.

Искључење и ограничење слободног приступа информацијама од јавног значаја

У складу са чл.9. Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја тужилаштво неће тражиоцу омогућити остваривање права на приступ информацијама од јавног значаја, ако би тиме: угрозио живот, здравље, сигурност или које друго важно добро неког лица; угрозио, омео или отежао спречавање или откривање кривичног дела, оптужење за кривично дело, вођење предкривичног поступка, вођење судског поступка, извршење пресуде или спровођење казне или који други правно уређени поступак или фер поступање и правично суђење. У овим случајевима тужилаштво ће донети решење о одбијању захтева за слободан приступ информацијама од јавног значаја са образложењем због чега тужилаштво ограничава приступ информацијама од јавног значаја.

Све информације које се у тужилаштвима воде под ознаком степена тајности строго поверљиво „Стр. пов.“; са ознаком степена тајности поверљиво „Пов.“ са ознаком степена тајности државна тајна „ДТ“ или носе ознаку службене тајне тако што су решењем надлежног тужилаштва информације проглашене службеном тајном не могу се доставити подносиоцу захтева. У тим случајевима овлашћено лице доноси решење о одбијању таквог захтева са образложењем да тражене информације представљају тајну у смислу претходног става овог Правилника.

Члан 7.

Захтев за приступ информацијама од јавног значаја

Када тражилац поднесе писмени захтев надлежном тужилаштву за остваривање права на приступ информацијама од јавног значаја (у даљем тексту захтев) тужилаштва ће овај захтев завести у посебну евиденцију - уписник о захтевима и одлукама о остваривању права на приступ информацијама од јавног значаја „ПИ“. Захтев мора да садржи назив органа, име и презиме и адресу тражиоца, као и што прецизнији опис информације која се тражи.

Ако захтев не садржи податке из става 2. овог Правилника, овлашћено лице за поступање информацијама од јавног значаја дужно је да без надокнаде поучи тражиоца како да те недостатке отклони, односно да достави тражиоци упутство о допуни. Ако тражилац не отклони недостатке у одређеном року, односно у року од 15 дана од дана пријема упутства о допуни, а недостаци су такви да се по захтеву не може поступати, тужилаштво ће донети закључак о одбацивању захтева као неуредног.

Лице овлашћено за поступање информацијама од јавног значаја водиће и статистику о броју поднетих захтева, удовољених захтева, одбијених захтева, подносиоцима захтева и о томе на крају године достављати извештај поверенику за информације од јавног значаја.

Члан 8.

Овлашћено лице за поступање информацијама од јавног значаја

Сва тужилаштва дужна су да одреде лице које ће бити надлежно за поступање информацијама од јавног значаја. Надлежни тужилац, заменик којег он одреди или лице овлашћено за поступање информацијама од јавног значаја овлашћена су да потписују одговоре када се удовољава захтеву као и решења уколико се одбија или одбацује захтев за слободан приступ информацијама од јавног значаја.

Члан 9.

Поступање по захтеву

Надлежно тужилаштво дужно је без одлагања а најкасније у року од 15 дана од дана пријема захтева да тражиоца обавести о поседовању информације, стави му на увид документ који садржи тражену информацију, односно изда му или упути копију тог документа. Копија документа је упућена тражиоцу

даном напуштања писарнице органа власти од кога је информација тражена. Увид у документ који садржи тражену информацију врши се у службеним просторијама тужилаштва у присуству овлашћеног лица или управитеља тужилачке писарнице. Ако удовољи захтеву овлашћено лице сачиниће о томе службену белешку. Ако тужилаштво одбије у целини или делимично захтев тражиоца, дужно је да у року од 15 дана од дана пријема захтева донесе решење о одбијању захтева и да то решење писмено образложи, као и да у решењу упути тражиоца на правна средства која може изјавити против таквог решења.

Члан 10. Накнада

Увид у документ који садржи тражену документацију је бесплатан. Копија документа који садржи тражену информацију издаје се уз обавезу тражиоца да плати накнаду нужних трошкова израде те копије. Влада прописује трошковник на основу кога ће тужилаштво обрачунавати трошкове из претходног става.

Трошкови копирања и достављања документа се обрачунавају у складу са Уредбом о висини накнаде нужних трошкова за издавање копије документа на којима се налазе информације од јавног значаја („Службени гласник РС“ број 8/2006) чији је саставни део трошковника којим се утврђује висина нужних трошкова за издавање копије документа на којима се налазе информације од јавног значаја и то на следећи начин:

- 1) копија документа по страни:
 - На формату А3 – 6 динара
 - На формату А4 – 3 динара
- 2) копије документа у електронском запису:
 - Дискета - 20 динара
 - ЦД – 35 динара
 - ДВД – 40 динара
- 3) копије документа на аудио касети 150 динара
- 4) копије документа на аудио видео касети 300 динара
- 5) претварање једне стране документа из физичког у електронски облик 30 динара.

Члан 11. Прослеђивање захтева поверенику

Када тужилаштво не поседује документ који садржи тражену информацију проследиће захтев поверенику и обавестиће повереника и тражиоца о томе у чијем се поседу по његовом знању документ налази.

Члан 12. Информатор о раду

Сва тужилаштва дужна су да израде информатор о раду у складу са Законом о слободном приступу информацијама од јавног значаја.

А-број 104/11

РЕПУБЛИЧКИ ЈАВНИ
ТУЖИЛАЦ

Загорка Доловац

ПРИЛОГ 5

ПРАВИЛНИК О ЗАМЕНИ И ИЗОСТАВЉАЊУ (ПСЕВДОНИМИЗАЦИЈИ И АНОНИМИЗАЦИЈИ) ПОДАТАКА У ЈАВНОТУЖИЛАЧКИМ ОДЛУКАМА

Република Србија
РЕПУБЛИЧКО ЈАВНО
ТУЖИЛАШТВО
А.бр. 965/18
09.03.2020. године
Б Е О Г Р А Д
ЈС/ВБ

На основу члана 10. став 2., члана 29. и члана 34. Закона о јавном тужилаштву ("Службени гласник Републике Србије" број 116/2008, 104/2009, 101/2010, 78/2011-др. закон 101/2011, 38/2012-одлука УС, 121/2012, 101/2013, 111/2014-одлука УС, 117/2014, 106/2015 и 63/2016-одлука УС), чланом 1. став 3. и чланом 2. Правилника о управи у јавним тужилаштвима ("Службени гласник РС" број 110/2009, 87/2010, 5/2012, 54/2017, 14/2018 и 57/2019), Републички јавни тужилац доноси

П Р А В И Л Н И К о замени и изостављању (псеудонимизацији и анонимизацији) података у јавнотужилачким одлукама

Члан 1.

Овим Правилником уређује се начин замене и изостављања података у одлукама Републичког јавног тужилаштва (у даљем тексту: анонимизација и псеудонимизација) које се објављују на званичној интернет страници Републичког јавног тужилаштва у оквиру одељка «Јавнотужилачка пракса», на основу унапред утврђених кључних речи (дескриптора), објављивањем у публикацијама које јавно тужилаштво издаје (приручници, информатори и друге публикације), те објављивањем или чињењем доступним јавности на било који други начин.

Члан 2.

Одлуке Републичког јавног тужилаштва, релевантне по критеријумима јавнотужилачке праксе, се објављују на интернет страници Републичког јавног тужилаштва, при чему се подаци о странкама чији је идентитет утврђен, или се може утврдити упоређивањем са другим доступним подацима, замењују и изостављају.^{21 22}

²¹ Анонимизација је потпуно уклањање свих личних података, података о догађајима, доказима изведеним пред органом поступка. Псеудонимизација је обрада личних података да се више не могу приписати одређеном лицу без употребе додатних информација у смислу члана 4. став 1. тачка 5. Уредбе ЕУ 2016/679 Европског парламента и Савета од 27.04.2016. године о заштити појединаца у вези са обрадом личних података и о слободном кретању таквих података, Службени лист ЕУ Л 119/1 од 04.05.2016. године.

²² Види преамбулу у делу (26) Уредбе ЕУ 2016/679 који се односи на начела заштите података за лица чији је идентитет утврђен или се може утврдити (упоређивањем са другим подацима), у вези заштите појединца псеудонимизацијом.

Члан 3.

Под псеудонимизацијом и анонимизацијом података у тужилачким одлукама подразумева се замена и изостављање података о личности и других података, тако да се не може идентификовати лице на које се ти подаци односе.

У одлукама се анонимизирају следећи подаци:

- 1) име, презиме и надимак физичког лица,
- 2) датум и место рођења,
- 3) назив и седиште правног лица, установе, удружења, синдиката,
- 4) адреса (пребивалиште, боравиште, седиште),
- 5) ЈМБГ-јединствени матични број грађана,
- 6) МБ- матични број
- 7) број личне карте, пасоша, возачке дозволе, регистарске ознаке возила или друге личне исправе и мрежни подаци који би могли да доведу до откривања идентитета физичког лица – учесника у поступку, односно другог лица из члана 5. овог правилника.
- 8) биометријске податке, генетске податке и податке о здравственом стању²³
- 9) електронска или друга интернет адреса за контакт
- 10) и друге податке на основу којих лице може бити идентификовано

Не псеудонимизују и анонимизују се подаци из става 2. тачка 1. овог члана о учесницима у поступку када је оправдан интерес јавности да зна већи у односу на заштиту идентитета физичког лица, а нарочито у кривичним поступцима који се воде против лица окривљених за извршење кривичних дела против човечности и других добара заштићених међународним правом, кривичних дела организованог криминала, прања новца, трговине људима, кривичних дела против полне слободе, према малолетним лицима и друго.

Члан 4.

У јавнотужилачким одлукама псеудонимизирају и анонимизирају се подаци о окривљеном, оштећеном као тужиоцу, приватном тужиоцу, оштећеном, оштећеном по предлогу, сведоку, пуномоћнику (физичком лицу), законском заступнику странке, сроднику.

Изузетно од става 1. не псеудонимизирају и анонимизирају се подаци о осуђеном лицу за кривична дела за која је правноснажном пресудом изречена казна затвора од најамње 3 године, за кривична дела против човечности и других добара заштићених међународним правом и за кривична дела организованог криминала.

У одлукама из поступка према малолетним учиниоцима кривичног дела псеудонимизирају и анонимизирају се подаци о малолетном учиниоцу, оштећеном, времену и месту критичног догађаја.

²³ Биометријски подаци означавају личне податке добијене посебном техничком обрадом у вези са физичким обележјима или обележјима понашања појединца која омогућују или потврђују јединствену идентификацију тог појединца, као што су фотографије лица или дактилоскопски подаци.

Генетски подаци означавају личне податке који се односе на наслеђена или стечена генетска обележја појединца која дају јединствену информацију о физиологији или здрављу тог појединца и који су нарочито добијени анализом биолошког узорка дотичног појединца; нарочито анализом хромозома, дезоксирибонуклеинске киселине (ДНК) и рибонуклеинске киселине (РНК) или из анализе другог елемента који омогућава добијање једнако вредне информације.

Подаци о здравственом стању означавају личне податке који су повезани са физичким или менталним здрављем појединца, укључујући пружање здравствених услуга, којима се дају информације о његовом здравственом стању (према одредбама члана 4. тачка 13, 14. и 15. Уредбе ЕУ 2016/679).

У одлукама донетим у поступцима у којима је према закону искључена јавност, псеудонимизирају и анонимизирају се поред података из члана 4. овог правилника и сви подаци за које је законом, другим прописима и актима одређено да се чувају као тајна.

Члан 5.

Начин псеудонимизације и анонимизације података из чланова 4. и 5. овог правилника врши се у зависности од облика јавнотужилачке одлуке, доследном применом, тако да се идентитет физичког или правног лица не може одредити. Псеудонимизација и анонимизација података садржаних у јавнотужилачким одлукама које постоје само у писаном облику врши се изостављањем података.

Изостављање података из става 1. овог члана, врши се прекривањем црном бојом тако да се подаци који подлежу анонимизацији учине невидљивим, након чега се приступа фотокопирању или скенирању јавнотужилачке одлуке.

Код изостављања имена и презимена задржава се ознака својства тог лица у поступку, уколико је исто наведено. Код изостављања бројчаних података и свих других података осим имена и презимена, задржава се ознака тог податка, уколико је иста наведена.

Члан 6.

Псеудонимизација и анонимизација података садржаних у јавнотужилачким одлукама које постоје у електронском облику врши се заменом података и то тако да : речи од којих се састоји име и презиме замењују се са два иста велика слова, са задржавањем својства тог лица у поступку, а свако следеће име и презиме лица наведеног у јавнотужилачкој одлуци замењује се са два иста велика слова, следећа по азбучном редоследу. Надимак лица се замењује великим почетним словом, оне словне ознаке којом је замењено име и презиме тог лица.

Називи правних лица, привредних субјеката и друго, замењују се скраћеном ознаком облика привредног субјекта , а преостали део назива се замењује са три тачке (ДОО ...).

Замена и изостављање бројчаних и свих других података осим имена, презимена и назива правних лица, привредних субјеката и друго (ЈМБГ, електронске адресе, кућне адресе...) врши се заменом са три тачке, а врста тог податка се задржава (улица...)

Члан 7.

Не псеудонимизирају и анонимизирају се подаци у јавнотужилачким одлукама о државним органима, органима територијалне аутономије и локалне самоуправе и јавним предузећима и других правних лица, чији су оснивачи држава, територијална аутономија и локална самоуправа. Не псеудонимизирају и анонимизирају се подаци о личности који се односе на: судије, судије поротнике, записничаре, јавне тужиоце и њихове заменике, државне правобраниоце и њихове заменике, судске вештаке, судске тумаче и преводиоце, јавне бележнике, јавне извршитеље и адовакате као пуномоћнике и браниоце.

Члан 8.

Јавни тужилац одређује лице или лица која врше псеудонимизацију и анонимизацију Програмом и планом рада за текућу годину, а у оквиру организације и распореда послова на реализацији програма.

Јавнотужилачка одлука која се псеудонимизује и анонимизује доставља се лицу које врши анонимизацију у електронском облику погодном за компјутерску обраду, а уколико не постоји у електронском облику доставља се у писаном облику.

Члан 9.

О псеудонимизираним и анонимизираним јавнотужилачким одлукама, води се јединствена евиденција.

Овај Правилник ступа на снагу 8-ог дана од дана објављивања на интернет страници Републичког јавног тужилаштва.

РЕПУБЛИЧКИ
ЈАВНИ ТУЖИЛАЦ

Загорка Доловац

УДРУЖЕЊЕ ТУЖИЛАЦА СРБИЈЕ

☎ (+381) 11 3031 909
✉ office@uts.org.rs
📍 www.uts.org.rs
📍 Илије Гарашанина 27

Удружење тужилаца Србије је професионална, невладина организација, која за циљ има афирмацију и заштиту положаја и угледа носилаца јавнотужилачке функције и постизање правне сигурности, самосталности и независности јавног тужилаштва